

INBRENG VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Binnen de vaste commissie voor Economische Zaken hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Minister van Economische Zaken over het ontwerpbesluit grootschalige uitrol slimme meters, toegezonden aan de Kamer per brief d.d. 10 maart 2014 (Kamerstuk 29 023, nr. 160).

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken,
Hamer

Adjunct-griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken,
Peen

Inhoudsopgave

I	Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
	Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie	2
	Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie	3
	Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie	4
	Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie	5
II	Antwoord / Reactie van de Minister	7
III	Volledige agenda	7

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennis genomen van het Ontwerpbesluit grootschalige uitrol slimme meters (29 023). Deze leden zien de voordelen van de slimme meter en het investeren in een toekomstgerichte infrastructuur. Wel hebben zij nog een aantal vragen.

De leden van de VVD-fractie vinden het van groot belang dat er voldoende waarborgen zijn om de privacy van klanten met een slimme meter te borgen. Het is goed dat netbeheerders een controle- en beheersorganisatie hebben ingericht waarin zij onder coördinatie van Netbeheer Nederland samenwerken aan privacy- en securityrichtlijnen, technische veiligheidseisen aan de meters en achterliggende systemen, veiligheidsaudits en kwetsbaarheidstesten. Deze leden lezen dat de Autoriteit Consument en Markt (ACM) concludeert dat dit een professionele organisatie is die uitgebreide processen heeft ingericht. Deze leden vragen zich af welke toezichtsinstrumenten de ACM in dezen heeft? Zijn die volgens de ACM zelf toereikend? Zijn er nog onderdelen waarop het toezicht kan worden aangescherpt? Heeft de ACM voldoende expertise in huis om adequaat te kunnen toezien op alle verschillende aspecten inzake privacy, security en technische veiligheid?

Verder stelt de Minister op pagina 5 van zijn beantwoording van de schriftelijke vragen dat «de security nu op orde is». De wereld van cybersecurity verandert echter constant en snel. Hoe zorgen de Minister en de netbeheerders ervoor dat de kennis van de netbeheerders en die van het toezicht up-to-date blijven?

De leden van de VVD-fractie denken dat er met het besluit tot grootschalige uitrol meer zekerheid komt bij marktpartijen om zich (verder) te begeven op en te investeren in de energiebesparingsdienstenmarkt. Deze leden zien deze markt graag tot verdere ontwikkeling komen. Hoe is de Minister verder betrokken bij het aanjagen van innovatie in deze markt? Welke zaken wil hij nog oppakken? In hoeverre speelt de topsector energie een rol in de ontwikkeling van deze markt?

De Minister omschrijft op pagina 21 van de antwoorden op de schriftelijke vragen een relatief beperkte en gemotiveerde doelgroep voor energiebesparingsdiensten. De uitdaging is volgens hem om ook de minder ervaren of technologisch georiënteerde gebruikersgroepen te bereiken. Hoe pakt de Minister deze uitdaging op?

De Minister schets in zijn beantwoording van de schriftelijke vragen een beeld van de situaties in Duitsland en België, waar de marktsituatie anders is en daarom de businesscase voor slimme meters ook anders uitpakt. Kunnen deze leden concluderen dat de situatie in Nederland gunstig is doordat we de inrichting van het systeem in Nederland efficiënt hebben vormgegeven?

De netbeheerders hebben bevestigd dat de uitrol van de slimme meter gefinancierd gaat worden binnen de ruimte die het meettarief op basis van 2005 plus inflatiecorrectie biedt, zo lezen de leden van de VVD-fractie. De Minister schrijft ook (pagina 15) dat dit betekent dat het tarief voor consumenten niet zal stijgen door de uitrol van de slimme meter. Welke waarborgen kan de Minister daar bij geven? Wat gebeurt er als de kosten alsnog tegenvallen?

De leden van de VVD-fractie vinden het schrappen van de schakelfunctionaliteit waardoor er niet meer op afstand af- en aangesloten kan worden een gemiste kans. Hoewel het op individueel niveau reguleren en klanten afsluiten volgens de Minister niet het hoofddoel is van de slimme meter, is dit wat de fractieleden betreft wel een heel interessante extra mogelijkheid ervan. De Minister schrijft hierover (pagina 16) dat deze functionaliteit tijdens de kleinschalige uitrol, hoewel dit technisch mogelijk was, ook niet of nauwelijks werd toegepast door de netbeheerders, aangezien die zeker wilden weten of zij in geval van afsluiting met de juiste persoon te maken hadden. Waarom is dit zo moeilijk vast te stellen? Hoe kan het dan dat netbeheerders hier onzeker over zijn? Vindt de Minister dat er voldoende is geprobeerd om de mogelijkheden van de schakelfunctie optimaal te benutten?

In hoeverre is het mogelijk om met behulp van de schakelfunctie de elektriciteitsvoorziening af te knippen, waardoor huishoudens niet helemaal worden afgesloten, maar er wel een stevig signaal kan worden gegeven? Voorkomt het tijdig knippen van de stroomvoorziening niet dat de rekening juist snel verder oploopt? In hoeverre kan de slimme meter bijdragen aan het opsporen van illegale hennepplantages? Als slechts een beperkt aantal consumenten de meter weigert of administratief uitzet, is dan het stroomverbruik niet gedetailleerd in kaart te brengen?

De Minister schrijft ook dat rond de geschatte batenposten van de schakelfunctie grote onzekerheden bestaan, zoals de genoemde terughoudendheid van netbeheerders ten aanzien van het op afstand afsluiten en over de ontwikkeling van prepaid diensten. Kan dit ook betekenen dat de geschatte baten van de schakelaar, via het op afstand aan- en afschakelen bij wanbetaling en het kunnen aanbieden van prepaid diensten veel hoger liggen dan de geschatte respectievelijke € 87 en € 166 mln.? Hebben de netbeheerders wel voldoende prikkels om wanbetaling en misbruik ook daadwerkelijk aan te pakken? Daarbij is de netto contante waarde van het behouden van de schakelfunctie licht positief, namelijk € 10 mln. (pagina 18). Is dit positieve saldo niet voldoende reden, ook al is het een relatief beperkt bedrag ten opzicht van de totale uitrol, om toch slimme meters met schakelfunctie uit te rollen? En als er zoveel onzekerheden over de baten van de slimme meter, betekent dat niet dat die baten juist ook veel hoger uit kunnen vallen?

Vragen van de leden van de PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie bedanken de Minister voor de beantwoording van de feitelijke vragen en zien geen aanleiding tot het indienen van een verdere inbreng.

Vragen van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben met belangstelling kennis genomen op de antwoorden van de Minister op de feitelijke vragenronde over de uitrol van de slimme meter. Zij zijn ervan overtuigd dat de slimme meter in potentie een zeer nuttige functie kan hebben in de overgang naar een meer duurzame energievoorziening en daarnaast een rol kunnen spelen bij een socialer incassobeleid.

Van beide maatschappelijke baten is op dit moment nog geen sprake. De derde bate, energiebesparing door meer transparantie van het verbruik voor de consument, blijkt op basis van de huidige interfaces veel kleiner te zijn dan door de regering ten tijde van de behandeling van het wetsvoorstel werd verondersteld.

Graag zien deze leden bevestigd dat, ook bij een grootschalige uitrol van de slimme meter, huishoudens het recht houden om de communicatie-functie van de meter uit te laten zetten.

Daarmee komen de leden van de SP-fractie op hun belangrijkste vraag: waarom nu starten met de grootschalige uitrol? De half miljoen slimme meters die tot dusver geplaatst zijn vormen naar de mening van deze leden een voldoende basis om op flinke schaal pilots te kunnen uitvoeren. Die pilots zijn hard nodig om vast te stellen welke functionaliteiten het meest kunnen bijdragen aan de maatschappelijke doelstellingen.

Het lijkt de leden van de SP-fractie zeer aannemelijk dat deze pilots nog zullen leiden tot optimalisatie van de specificaties van de slimme meter. Als dat zo is zal een grootschalige uitrol op dit moment leiden tot een aanzienlijke kapitaalvernietiging. Binnen betrekkelijk korte tijd zullen de geplaatste meters immers al weer verouderd zijn, en ver voor het verstrijken van de technische en economische levensduur vervangen moeten worden.

Er is sinds 2010 geen nieuwe Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (MKBA) gemaakt. De tot dusver gerealiseerde gemiddelde energiebesparing ligt in de orde van een factor drie lager dan de destijds geprognoseerde. Kan worden aangegeven hoeveel de MKBA hierdoor verslechtert?

De MKBA uit 2010 bestrijkt een periode van 50 jaar. Daarmee zijn de onzekerheden in de uitkomst bijzonder groot. Komt het vaker voor dat bij MKBA's dergelijke extreem lange looptijden als uitgangspunt gehanteerd worden? Kan worden aangegeven wat het effect is op het gerealiseerde financiële resultaat, als de looptijd gehalveerd wordt tot 25 jaar? Wat is de economische levensduur van de bestaande klassieke gas- en elektriciteitsmeters en wat is de aangenomen economische levensduur van de slimmer meter in de MKBA?

De Minister ziet als belangrijkste gebruikswaarden van de slimme meter het vergroten van het inzicht in het eigen verbruik en mogelijkheden voor energiebesparing (antwoord vraag 2). Vervolgens wordt letterlijk gesteld: «De ontwikkeling van energiebesparingsdiensten bevindt zich, zoals ook de Monitor Energiebesparing Slimme Meter aangeeft, nog in een pril stadium.»

Onderstreept dit niet de noodzaak om de -volgens de regering- belangrijkste gebruikswaarde van de slimme meter door middel van pilots beter te onderbouwen en te optimaliseren?

De Minister vindt het van belang dat de randvoorwaarden om contractvormen op basis van dynamische tarieven mogelijk te maken zo snel mogelijk worden ingevuld en dat de sector dit voortvarend oppakt. De leden van de SP-fractie onderschrijven dat standpunt van harte. Welke tijdsperiode heeft de Minister bij de omschrijving «zo snel mogelijk» in gedachten? Is er op het terrein van regelgeving nog actie nodig om de uitvoering van de motie van de leden Jansen en Leegte mogelijk te maken?

Duitsland en België hebben besloten om de uitrol van de slimme meter te temporiseren tot meer duidelijkheid bestaat over een positieve business case. Wijken de Dutch Smart Meter Requirements af van de huidige Duitse en Belgische eisen? Zo ja, op welke punten? Ligt het niet voor de hand om in het kader van grensoverschrijdende samenwerking in te zetten op een gemeenschappelijke standaard met Duitsland en/of België? Ziet de Minister een rol voor zichzelf weggelegd bij het bevorderen van zo'n gemeenschappelijke standaard?

Bij de behandeling van het wetsvoorstel slimme meter was de bedoeling dat de meter ook gebruikt zou kunnen worden voor het op afstand aan- en afsluiten van de gebruiker, wat een belangrijke efficiencywinst zou opleveren voor de netbeheerders. Hiervan wordt nu afgezien. Wat is het effect van deze wijziging op de MKBA?

Blijft de meter wel de functionaliteit houden om op afstand de doorlaatwaarde te kunnen beperken? Onderschrijft de Minister dat deze functionaliteit een (socialer) alternatief kan zijn voor afsluiten in het geval van betalingsachterstand?

Vragen van de leden van de fractie van de PVV-fractie

De leden van de PVV-fractie zijn tegen de uitrol van de slimme meter. De leden vinden het ronduit schandelijk dat er op bevel van Brussel 3,3 miljard betaald moet worden om de slimme meter uit te rollen. Inmiddels is duidelijk geworden dat de veronderstelde baten schromelijk overschat zijn. De leden vinden dat daarin een kwalijke rol voor KEMA is weggelegd, aangezien zij in hun kosten-batenanalyses moedwillig de zaken veel rooskleuriger hebben voorgesteld dan ze zijn. Dat maken de leden op uit het artikel getiteld: «Tweede Kamer: trek aan de noodrem en stop uitrol slimme meters», (vrijhandelsoptiek, 17-03-2014). Kan de Minister aangeven wat hij vindt van de aantijgingen in dit artikel op de door KEMA gepresenteerde kosten en baten? Kan de Minister tevens aangeven welke rol het Ministerie van Economische Zaken heeft gespeeld bij de totstandkoming van de kosten-baten analyses? Is daarbij bijvoorbeeld gesproken over welke kosten/baten al dan niet zouden worden meegewogen in de MKBA's? Zo niet, hoe verklaart de Minister dan dat Kema 1,6 miljard aan baten rekent voor besparing op call center kosten (930 miljoen) en verbeterde marktwerking (680 miljoen)? Dat zijn toch immers volstrekt irreële baten die louter door politieke inmenging of door onkunde dan wel belangenverstremming bij Kema op zijn genomen in de kosten/baten analyse, of heeft de Minister daar een andere verklaring voor?

Los van de aantijgingen uit bovengenoemd artikel blijkt uit de beantwoording van de feitelijke vragen dat de veronderstelde baten schromelijk overschat zijn. Er is immers geen sprake van een energiebesparing van 6 en 5% zoals in de MKBA 2010 werd verondersteld, maar van 0 en 0,9% voor respectievelijk elektriciteit en gas. Dat betekent dat de veronderstelde baten van 1470 miljoen door middel van energiebesparing vrijwel volledig verdampt zijn. Dat is behoorlijk zuur voor de Nederlandse huishoudens aangezien zij sinds 2005 via de tariefsverhoging meettarief al een bijdrage

hebben betaald voor de slimme meter. De leden vragen zich dan ook af in hoeverre Nederlandse huishoudens hun bijdrage nog terug kunnen vorderen? Met andere woorden hoeveel zouden we nog kunnen redden van die 3,3 miljard aan kosten, indien wij nu als Kamer zouden besluiten de grootschalige uitrol van de slimme meter te annuleren?

Naast het kostenaspect hebben deze leden nog enkele argumenten om af te zien van een grootschalige uitrol van de slimme meter. In de eerste plaats vrezen de leden een vorm van prijs gedreven gedragssturing die over Nederlandse huishoudens middels de slimme meter kan worden uitgerold. Dit hangt tevens samen met de eveneens door Brussel geëiste verduurzaming van onze energievoorziening. Wind en zonne-energie zorgen namelijk voor een ernstige verstoring in het energieaanbod waardoor het verschil tussen piek en dal prijzen en de gemiddelde onbalansprijs zal toenemen, hetgeen wordt bevestigd in de antwoorden op de feitelijke vragen. Dat betekent dat Nederlandse huishoudens straks fors meer gaan betalen voor hun energieverbruik, tenzij zij hun energieverbruik aanpassen aan de weersomstandigheden en de prijsschommelingen op de energiemarkt. Uiteraard kan de consument ook met een slimme meter straks nog altijd kiezen voor een vast tarief, maar de leden vrezen dat deze tarieven steeds meer zullen verschuiven richting de hoge piektarieven. Kan de Minister verzekeren dat dit niet gebeurt en dat de consumenten altijd verzekerd zijn van de reële mogelijkheid te kiezen voor een voordelig vast tarief, zodat mensen gevrijwaard kunnen blijven van deze ongewenste gedragssturing? Welke maatregelen neemt de Minister om Nederlandse huishoudens te beschermen tegen dergelijke dwangmatige prijs gestuurde gedragsbeïnvloedingspraktijken?

Naast deze vorm van prijs gedreven gedragsmanipulatie bestaat er ook een vorm van aanbod gedreven gedragsmanipulatie, die zelfs een stapje verder gaat. Zo kan in Californië de energieleverancier de airco uitzetten bij zijn afnemers indien het energieaanbod ontoereikend is. Weliswaar krijgen de afnemers hiervoor een financiële vergoeding, echter de leden vinden het zeer onwenselijk en tevens een schending van de privacy dat een energiebedrijf op afstand apparaten kan beheersen. Door dergelijke praktijken toe te staan en technisch mogelijk te maken (en dat is het geval aangezien steeds meer apparaten voorzien zijn van chips die draadloos aangestuurd kunnen worden) wordt een extra controle mogelijkheid geïntroduceerd die vanuit balancerings oogpunt voor energiebedrijven en netwerkbedrijven interessant is. Echter voor huishoudens betekent dit simpelweg een regelrechte beperking van hun vrijheden om energie te verbruiken en een onnodige afbreuk van onze in Nederland opgebouwde welvaart. De leden van de PVV-fractie vragen de Minister dan ook met klem om dergelijke praktijken van aanbod gedreven gedragsmanipulatie te verbieden.

Ten slotte willen deze leden hun zorgen uiten over de vele potentiële privacy schendingen. In Amerika hebben bedrijven als Google en Facebook al aangegeven te willen betalen voor data verzameld door middel van soortgelijke slimme meters. Ook in Nederland ligt dit gevaar op de loer, want zelfs indien dergelijke bedrijven geen directe persoonsgegevens gebruiken en zich dus houden aan de geldende privacywetgeving, kunnen zij op basis van statistische informatie digitale profielen aanmaken. Deze leden vragen dan ook aan de Minister welke mogelijkheden hij ziet om de Nederlandse consument hiertegen te beschermen? Verder blijkt uit de antwoorden op de feitelijke vragen dat het onmogelijk is om de slimme meter hardwarematig los te koppelen. Dat betekent dat indien hackers erin slagen de beveiliging te kraken (hetgeen niet ondenkbaar is gezien eerdere beveiligingsblunders bij overheidsprojecten, zoals de OV-chipkaart) zij ongebreideld toegang hebben tot de energie-

voorziening van eindgebruikers en zelfs tot hun apparatuur. Erkent de Minister dit veiligheidsrisico en welke mogelijkheden ziet de Minister voor huishoudens om zich hiertegen te beschermen, behalve het niet overstappen naar een slimme meter?

Al met al concluderen de leden van de PVV-fractie dat zelfs indien al een deel van de uitgaven voor de slimme meter niet meer terug te halen is, het verstandiger is om het project alsnog te annuleren. De potentiële beveiligingsrisico's en mogelijkheden tot gedragsmanipulatie zijn maatschappelijk onverantwoord en de schromelijk overschatte baten blijken bij lange na niet op te wegen tegen de torenhoge kosten. Kosten die immers linksom of rechtsom door de Nederlandse huishoudens betaald moeten worden en daar is volgens de leden helemaal niemand bij gebaat!

II Antwoord / Reactie van de Minister

III Volledige agenda

Aanbieding ontwerp-besluit grootschalige uitrol slimme meters

Brief regering d.d. 10-03-2014, Minister van Economische Zaken, H.G.J. Kamp – Kamerstuk 29 023, nr. 160

Beantwoording vragen commissie over het ontwerp-besluit grootschalige uitrol slimme meters

Brief regering d.d. 07-04-2014, Minister van Economische Zaken, H.G.J. Kamp – Kamerstuk 29 023, nr. 163